
Економічний форум 1/2014

УДК 339.924(477)

Касич А.О., д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту

Жук Д.С., студентка

Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського

ЕКОНОМІЧНІ ІНДИКАТОРИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Проведено аналіз економічних показників України і відповідність їх критеріям Європейського Союзу. Розглянуто аналогічні індикатори у європейських країнах. Визначено напрями покращення даних показників.

Ключові слова: інтеграція, критерії зближення, Європейський Союз.

Kasich A.O., Zhuk D.S.

ECONOMIC INDICATORS OF INTEGRATION: EXPERIENCE UKRAINE

The analysis of the Ukraine economic indexes and their conformity with the criteria of the European Union. Review similar indicators in European countries. Determined the ways of improvement these indexes.

Keywords: integration, convergence criteria, the European Union.

Касич А.О., Жук Д.С.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНДИКАТОРЫ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ: ОПЫТ УКРАИНЫ

Проведен анализ экономических показателей Украины и соответствие их критериям Европейского Союза. Рассмотрены аналогичные индикаторы в европейских странах. Определены направления улучшения данных показателей.

Ключевые слова: интеграция, критерии сближения, Европейский Союз.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Можна впевнено стверджувати, що на сьогодні інтеграційні процеси для України є безумовно необхідними. Інтеграційні орієнтири відомі: Митний Союз (МС), Європейський Союз (ЄС). Проте, українська економіка має відповідати певним критеріям. Тому доцільно проаналізувати можливості України в контексті інтеграції, наприклад в ЄС.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження необхідності інтеграції проводили такі відомі вчені, як П. Кругман [1], Б. Балласа [2], Ю. Шишков [3]. Також Н. Осадчою [4] було розроблено і обґрунтовано SWOT-аналіз перспектив України після вступу до ЄС. Проте, питання відповідності економічних показників встановленим ЄС критеріям досі залишається не розглянутим.

Ціль статті – дослідження відповідності економічних показників України, таких як обсяг дефіциту та державного боргу, критеріям ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для того, щоб певна країна мала можливість приєднатися до Європейського Союзу вона має відповідати маастрихтським критеріям зближення (конвергенції) [5], основними з яких, на нашу думку, є відношення дефіциту державного бюджету до ВВП (не більше 3%) та відношення державного боргу до ВВП (не більше 60%).

Якщо розглядати відношення дефіциту до ВВП, то український показник у 2012 р. перевищує гранично допустиме значення за критеріями (не більше 3%) на 0,79%. Лише

у 2011 р. значення індикатору було прийнятним (1,81%), проте у 2010 р. і у 2012 р. показники були занадто високими і становили 4,83% і 3,79% відповідно (табл. 1).

Таблиця 1

Відповідність розміру дефіциту України критеріям зближення

Показники	2010	2011	2012
Дефіцит державного бюджету України, млн. грн.	52244,4	23557,6	53387,4
ВВП, млн. грн.	1082569	1302079	1408889
Відношення державного дефіциту до ВВП, %	4,83	1,81	3,79

Джерела: [6,7]

Враховуючи все вищенаведене, можна стверджувати, що для України на даному етапі розвитку економіки для наближення до євроінтеграції необхідно зменшувати видатки Державного бюджету і збільшувати доходи. Для цього необхідно проаналізувати показники дефіциту провідних країн ЄС та їх досвід щодо зменшення даного індикатора.

Для порівняння дефіциту бюджету України з даним показником у країнах-членах Європейського Союзу та країнах-кандидатах, таких як Туреччина, Сербія, Ісландія, Чорногорія та Македонія, доцільно поділити дані країни на групи за рівнем бюджетного дефіциту (профіциту), станом на 2012 р. [8]:

1) з профіцитом бюджету

Найкращу ситуацію можна побачити в Чорногорії, яка є кандидатом в ЄС та Німеччині, там має місце профіцит державного бюджету у 2,3% та 0,1% відповідно.

2) з низьким рівнем дефіциту (менше 2%)

Невеликий обсяг дефіциту, що становить менше 2%, мають лише п'ять країн. До них належать Швеція (0,3%) і Фінляндія (1,9%) з високим рівнем доходів і видатків та Литва (0,7%) з невисокими доходами і видатками.

3) з прийнятним рівнем дефіциту (2-3%)

Прийнятний рівень дефіциту, що задовольняє встановленим нормам менше 3% мають 10 країн. До них входять такі члени ЄС такі як Хорватія (2,9%) і Польща (2,1%), а також країни-кандидати: Ісландія (2,3%) і Туреччина (2,6%).

4) з середнім рівнем дефіциту (3-5%)

Середній рівень бюджетного дефіциту, що становить від 3 до 5% мають 10 країн. До них належить, наприклад, країна-кандидат Македонія (3,5%) та член ЄС Франція, витрати якої перевищують доходи на 117 млрд. дол., а дефіцит становить 4,5%. Україна також належить до даної групи і має не найбільший показник – 3,7%, її доходи є меншими за витрати на 6,51 млрд. дол. Тому Україна має шанс приєднатися до Європейського Союзу, якщо знизить даний показник до рівня 3%.

5) з високим рівнем дефіциту (більше 5%).

Найбільший обсяг дефіциту мають 6 членів ЄС, такі як, наприклад, Греція (7,6%) та Великобританія (7,7%) та країна-кандидат Сербія (6,2%). Найбільший бюджетний дефіцит спостерігається у Ірландії – 8,5%.

Щодо другого показника, то у період з 2010-2013 рр. спостерігається поступове збільшення державного боргу з 29,9% до 38,8%. У 2012 р. реальний обсяг боргу не перевищив гранично можливий і склав 394414,7 млн. грн. Лише у 2011 р. фактична сума заборгованості перевищила гранично заплановану на 7759,5 млн. грн. Важливо зазначити, що більшу частину державної заборгованості кожного року становив саме зовнішній борг (у 2012 р. 51,64% – зовнішній і 48,36% – внутрішній) (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка державного боргу України за три роки

Роки	Граничний обсяг державного боргу, млн. грн.	Державний борг		Державний борг, млн. грн.	Відхилен ня (2-5), млн. грн.	ВВП, млн. грн.	Відношен ня державн ого боргу до ВВП, %
		Зовнішній борг, %	Внутрішній борг, %				
2010	315715,9	56,21	43,79	323475,4	-7759,5	1082569	29,9
2011	375643,4	55,72	44,28	345099,2	30544,2	1302079	35,9
2012	424004,1	51,64	48,36	394414,7	29589,4	1408889	38,8

Джерела: [7,9,10,11]

Відповідно до вищенаведених даних можна зробити висновок, що Україна, не дивлячись на збільшення боргу, задовольняє критерію. Проте, необхідно відмітити, що через зростання даного показника кожного року, а також збільшення дефіциту бюджету існує загроза з часом перевищити гранично допустимі норми ЄС. Також проблемою для України є низьке фінансування існуючої заборгованості.

Так, у 2012 р., згідно з Програмою загальні виплати за державним боргом було заплановано в обсязі 95,5 млрд. грн. Фактично виплати склали 92,3 млрд. грн. З них: 55,3 млрд. грн., або 59,9% – виплати за внутрішнім боргом та 37,0 млрд. грн., або 40,1% – виплати за зовнішнім боргом. Обсяг виплат з погашення державного боргу становили 68,1 млрд. грн., а з обслуговування – 24,2 млрд. грн.[6].

Враховуючи те, що виплати на погашення і обслуговування боргу є досить незначними, а обсяг заборгованості з кожним роком лише зростає, можна очікувати, що через декілька років рівень заборгованості перевищить гранично можливий. Тому уряд має провести ряд реформ у контексті обслуговування боргу.

Аналогічні проблеми із високим рівнем боргу мають також і країни ЄС. Для наочності доцільно згрупувати країни за розмірами державного боргу станом на 2012 р. (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняння державного боргу України, країн-кандидатів та країн-членів ЄС

№	Групи	Країни-кандидати та країни-члени ЄС
1	Низький рівень (до 30%)	Естонія, Болгарія, Люксембург, Македонія
2	Допустимий рівень (30-60%)	Румунія, Литва, Швеція, Україна, Туреччина, Чехія, Данія, Словаччина, Чорногорія, Хорватія, Словенія, Індія
3	Високий рівень (60-100%)	Польща, Сербія, Нідерланди, Австрія, Мальта, Угорщина, Німеччина, Іспанія, Великобританія, Франція, Бельгія
4	Надзвичайно високий рівень (ще 100%)	Ірландія, Ісландія, Португалія, Італія, Греція

Джерела: [8]

У 29 країн з 34 спостерігається тенденція зростання державного боргу у 2012 р. порівняно з 2011 р., найбільше в Іспанії (на 16,8%), Сербії (на 16,4%) та Португалії (на 11,9%). Скорочення обсягу державного боргу у порівнянні з попереднім роком простежується у 5 країн (Македонії, Данії, Угорщині, Ісландії та Греції) [8].

Підсумовуючи вище наведені дані, можна стверджувати, що питання високого рівня боргу та щорічного його збільшення є однією з особливо важливих проблем для більшості країн Європи. Необхідно проаналізувати методи боротьби зі зростанням боргу у цих країнах.

Висновки. Для зменшення бюджетного дефіциту необхідно: (-здійснювати збалансування державного бюджету (але не за допомогою секвестру бюджету, а більш лояльними і менш небезпечними для економіки України способами; - ввести середньострокове бюджетне планування і прогнозування перспектив та прийняття ефективних рішень у майбутньому; -переглянути шляхи надходжень грошових потоків до бюджету). Для вирішення проблеми зростаючої заборгованості України треба вжити наступні заходи :(-визначити оптимальний і безпечний обсяг державного боргу та його структуру, а також у майбутньому використовувати тільки довгострокові плани, що стосується боргу; -встановити ліміти, граничні обсяги внутрішньої і зовнішньої заборгованості, які не просто будуть вказані в законодавчих актах, а такі, розмір яких дійсно не можна буде перевищувати; -припинити або обмежити можливість фінансування різних урядових програм за рахунок збільшення заборгованості;

-ефективно використовувати майбутні заборгованості: спрямовувати отримані зовнішні запозичення на інвестування, а не на покриття дефіциту бюджету або існуючого боргу; - створити уповноважений орган для обслуговування, управління та контролю заборгованістю, який підпорядковуватиметься уряду.

Список використаних джерел:

1. Krugman P. R., Obstfeld M. International Economics: Theory and Policy. – 1988; 8-изд.: Prentice Hall, 2008. – 712 p.
2. Balassa B. The Theory of Economic Integration / B. Balassa. – Homewood, Illinois: Richard D. Irvin, 1961. – 304 p.
3. Шишков Ю.В. Интеграционные процессы на пороге XXI века: Почему не интегрируются страны СНГ. М.: III тысячелетие, 2001. – 478 с.
4. Осадча Н. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу(ЄС) / Н. Осадча // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №3 (25).
5. Офіційний веб-сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774>
6. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
7. Офіційний веб-сайт державного комітету статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний веб-сайт Central Intelligence Agency, CIA (Центрального розвідувального управління) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cia.gov/index.html>
9. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>
10. Закон України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>
11. Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>